

1. שמות יב:א-ב

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

וַיֹּאמֶר ה' לְמֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר:

הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לָכֶם רֵאשִׁית חֳדָשִׁים רֵאשִׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֳדָשֵׁי הַשָּׁנָה:

This month shall mark for you the beginning of the months; it shall be the first of the months of the year for you.

2. נתיבות שלום, שמות, דף פז

עוד מרומז במצות החדש הזה לכם, שיהודי מצווה להתחדש תמיד כבריה חדשה וכמו שאומרים בברכת הלבנה, וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסו בטן שהם עתידים להתחדש כמותה. המצוה הראשונה שנצטוו ישראל, הרינו הדבר הראשון שאמר הקב"ה לישראל, שראש לכל צריך יהודי תמיד להתחדש...

3. פעמי מועד, דף 47

כיון שיום ראש חדש מושתת על יסוד ההתחדשות, ממילא כלולה בו גם סגולת כפרת העוונות. מכח ההתחדשות יכול וצריך אדם למתוח קו על נקודות בלתי רצויות שבעברו, ולפתוח דף חדש, טהור מכל רבב, לפיכך יום החודש הוא זמן כפרה לכל תולדות הזמן.

4. שיחות מוסר, תשל"א, מאמר ל"ב

ולכאורה תמוה מדוע לא שאל אחד מהם את שאלת חושים בן דן, "ועד דאתי נפתלי מארעא דמצרים יהא אבי אבא מוטל בבזיון" ואיך יכלו בני יעקב שבטי קה לסבול מצב כזה. אלא הן הן הסברים, הם דברו ונתוכחו עם עשיו, והיו סבורים בכל דבור ודבור שאמרו לו, הנה אנו מנצחין אותו, ומדבור לדבור ומשאלה לתשובה הרי יעקב מוטל בבזיון, ומתוך כך הורגלו למצב, וטבעו של אדם שהוא מתרגל למצב הגרוע ביותר, לא כן חושים בן דן כבד השמיעה, שלא ידע כלל על הויכוח שמתנהל ביניהם, לעיניו נתגלה פתאום המצב הקשה, "אבי אבא מוטל בבזיון" ... הוא שלא נתרגל למצב, לא היה יכול לסובלו, ושם קץ לענין בלי שהיות.

5. פעמי מועד, דף 46

ואמנם ההתבוננות מלמדת כי סגולתו העיקרית של ראש חודש, בכח ההתחדשות שבו. לא במקרה שמו בלשון הקודש קרוי "חודש" על שם בשורת ההתחדשות המקופלת בכנפיו.

כאמור, מהלך הימים עלול לתת מקום לחטאים שונים, וכדי שאלו לא יונצחו, קבע לנו הקב"ה מועד שבו ניתן להתנער ולהתכפו מפגעי הזמן ולהתחיל ביצירת עתיד יפה יותר.

6. אור גדליהו, שמות דף 49

לכן אף שחידוש הלבנה הוא ענין טבעי, מורה הוא על כח ההתחדשות, כי אם לעין האדם נראה שאז מתחדשת הלבנה, ויש לבוש בעולם הגשמי של התחדשות... ושב ראש חודש בזמן שהלבנה מתחדשת, יכול האדם לחדש את עצמו ולקבל סיוע מכח ההתחדשות היורד בר"ח, וכח ההתחדשות הזה נמסר לישראל בעת שיצאו ממצרים, שניתן להם הפרשה כל החודש הזה לכם, כח החידוש מסור ביד בני ישראל.

7. שיחות מוסר

זו כוחה של התרגשות פתע, כי ההרגל הוא שממית כל רגשי קדש של התעוררות והתחדשות, הבאים לשנות את הדרך המעוותת והנפתלת לאורח חיים חדש ומזוכך, ואין האדם צריך אלא להתעוררות פתע שתוציאו מן ההרגל והשיגרה, "בפיך ובלבבך לעשותו"...

8. ספר ימי האהבה וימי השנאה דף מז

צריך לדעת שלפעמים משליכים את האדם מעבודת ה' מן השמים, הינו הש"י מסבב לאדם שיאבד את ההרגש והחיות ביהדות, בכדי שיתעורר מחדש ויתחזק בחיות ובהתעוררות חדשה ליראת ה' ולקיום התורה. לכן צריך להתחזק התחזקות גדולה ביהדות ולא והבטל מפני שום מניעה...

9. נתיבות שלום, שמות, דף פו

וע"כ צוה הקב"ה לישראל על ענין קדוש החודש במצוה הראשונה שבתורה קודם מצות קרבן פסח, כדי לרמז על ענין זה שהוא יסוד ושורש האמונה, שישראל מונין ללבנה וגם בעת שיא החשכות מאמינים שאין זה סתם חושך בעלמא אלא זה בהשגחה פרטית מהשי"ת, וחוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם.

קריאי מועד, דף 213. 10.

... במצוה זו של ה"חדש הזה לכם" נאמר כלל גדול בהלכות קביעת הלוח העברי, שעם ישראל מונה ללבנה בניגוד לאומות העולם המונים לחמה, יש בכך יותר מרמז. החמה תמיד נראית במצב סטטי, ללא עליות או מורדות כלשהם, בניגוד ללבנה המשתנה תדיר. דברים אלו נדרשים כמין חומר. "עשו מונה לחמה שהיא גדולה ויעקב ללבנה שהוא קטנה." אומות העולם שנמשלו לחמה פעמים שהם נראים גדולים ואיתנים, אולם מאותו זמן שהשעה מפסיקה לשחק להם, הרי נפילתם ודאית ומוחצת. גם קרנו של המן היתה רמה, אלא שמשעה שנשתנה מצבו נאמר בו "אם מזרע היהודים מרדכי אשר החליות לנפול לפניו לא תוכל לו, כי נפל תיפול לפניו." לא כן ישראל שנמשלו ללבנה, גם אם הם מתמעטים חלילה, אין זה סוף פסוק, ותמיד אחר הירידה באה עלייתם המחודשת, בדיוק כמו הירח שלאחר שהוא מתקטן וכמעט שנעלם, הוא שב ומתגדל ומופיע במלוא זוהרו. זה כוחו של ישראל...

11. נתיבות שלום, שמות, דף פו

וי"ל דענין ישראל מונין ללבנה הוא שהלבנה יש זמנים שהיא בשיא החושך ואין רואים בה שום ניצוץ של אור, אך גם בשיא החשכות יודעים שהיא תתחיל שוב להאיר כבראשונה ותחזור למלואה. כך הם חיי עם ישראל כדוגמת הלבנה, כל סדר החיים של עם ישראל רצוף זמנים של חושך ואפלה, רוב ימיהם בגלויות וסובלים צרות רבות ורעות, אך ישראל מונין ללבנה ואף בשיא החשכות יודעים ששוב ישובו להאיר כבראשונה...

... אבל ישראל מונין ללבנה השולטת ביום ובלילה, הם עובדים את השי"ת בכל המצבים של חשכות ומצוקה, והכל שוה אצלם. זוהי מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל, שמבחינה מסויימת הרי זו המצוה הגדולה ביותר, שאפילו במחשכים כאשר לא נראה שום ניצוץ של אור גם אז מאמינים ישראל באמונה שלמה באהבת השי"ת לעמו ישראל, שכל הנהגתו עמהם היא רק לטובה מגודל אהבתו ית' אליהם... ומשמעות יתירה בענין ישראל מונין ללבנה, שהלבנה אינה מאירה תמיד כחמה, עתים חשוכה היא בחלקה, ולקראת סוף החדש נעלם אורה ונחשכת לגמרי, ודוקא אז הוא ראש חדש בעת שהלבנה בתכלית החשכות, עד"ז הוא ענינם של ישראל, הכח המיוחד של ישראל עם הנבחר הוא שהקב"ה בחר בהם בכל המצבים שהם נמצאים ואף במצבים הגרועים ביותר כשהם בחשכות מוחלטת. ובהיותם במצרים בבית עבדים אז בחר בהם הקב"ה וקרא בהם בני בכורי ישראל..

12. רב הירש, במדבר כח:יא

The "renewal", rejuvenation of ourselves, arising afresh to pure efforts and bright life, redemption from all moral, social and physical evil the renewed directing of oneself upwards towards the Hand of G-d to strive towards the ideals of morality and salvation to which it eternally beckons, raising ourselves afresh to the sanctifying and healing Light of the proximity of our G-d out of the misery of darkness away from Him into which we may have sunk, such is the call which we are to receive at the sight of every new moon.

קריאי מועד דף 217. 13.

בהיותו בבטן אמו גם מלמדים אותו את כל התורה. והריהו המעיין המתגבר. אולם משהוא מגיע לעולמנו זה, עולם החומר, שרב בו הפיתוי והסבך, הוא עלול להיסחף בשטף החומרנית ולהגיע לחרשות לב. תפקיד האדם לא להיגרר אחר פיתויים כלשהם ולשאוף להעפיל אל הרחניות. גם בהיותו בעולם הזה מוקף בחומר הינו מסוגל, ועל כן גם חייב, להתמודד עם המציאות שסביבו ולהגיע להתחדשות... גם אך סתום הלב ואטום, אין מקום לייאוש. "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך," ינחו הדברים על הלב, כדי שבעת רצון שכיפתח בלב סדק דק, ייכנסו, יחדרו ויבואו לתוכו פנימה. בכל מצב שיהודי נמצא בו, לא אפסה תקוותו להתחדש...

פעמי מועד דף 46. 14.

ברוח זו תובן גם תקנת אמירת ה"הלל" שבראש חודש. חז"ל הורונו כי "הקורא הלל בכל יום, הרי זה מחרף ומגדף", אולם בראשי חודשים קוראים אנו את ההלל. השלילה שבאמירת הלל בכל יום נובעת מתוך החשש הסביר שבכך תהפוך קריאה זו לענין משעמם שבשיגרה. אמירת הלל ניתקנה מלכתחילה על ידי נביאים ראשונים לשבח ולהודיה לקב"ה, והקורא פרקים אלו בתדירות מאבד את סגולת החידוש שבאמירתם. אולם כאשר המדובר בראש חודש, לא זו בלבד שאין בכך דופי, אלא אדרבה, אי אפשר שיעבור עלינו חודש בלא הלל. חסדי הבורא ונפלאותיו מקיפים את האדם מכל עבר, בכל עת ובכל שעה, אלא שהשיגרה עושה את שלה, ושרשרת החסדים הבלתי פוסקים עלולה להיראות לאדם בטבע וכמנהגו של עולם. כדי שאדם לא ישקע בתהום שיגרה זו, הוא זקוק לתזכורות... ביום ראש חודש התמונה שונה. ביום זה, במקביל להתחדשות הלבנה, יכול גם האדם שבישראל להגיע להתבוננות מחודשת בניסים ונפלאות שהו אפוף בהם תדיר. מתוך התבוננות זו היהודי אינו מסוגל עוד לשתוק. והוא פוצח בשירת ההלל, שהפעם היא נאמרת מתוך לב חש ומרגיש. ולא עוד אלא שהלל זה של ראש חודש מהווה כמין מנת דלק רוחנית, שבעזרתה יוכל האדם לכלכל את צעדיו כראוי עד ליום החודש הבא. הלל זה אמור לחדד בתודעה את הכרת האמת ש"כל דברינו ומקרינו, כולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם", והכרה זו חייבת ללוות אותו במרוצת ימי החודש...